

Čitanje sa decom

unicef

za svako dete

unicef
za svako dete

Fotografija na naslovnoj strani:
© UNICEF/UN02716/Gilbertson VII Photo

Dragi odrasli,

Pred vama su neki predlozi aktivnosti za zajedničko čitanje priča sa deocom. Predlozi su namenjeni čitanju sa deocom koja još uvek nisu samostalni čitači.

Nadamo se da će vam saveti pružiti odgovore na neka pitanja, i podstaći vas da dalje razvijate vlastiti pristup i ideje. Uživajte u vremenu provedenom u zajedničkom čitanju!

Slikovnice za decu starosti do 5 godina sadrže preko 1.5 puta više različitih reči u odnosu na svakodnevni govor koji odrasli upućuju deci. Zato zajedničko čitanje sa decom stvara okruženje u kojem deca imaju priliku da se susretnu sa mnogo više raznolikih i neobičnih reci.

Montag, J. L., Jones, M. N., & Smith, L. B. (2015)

Zašto je važno čitanje priča sa decom od najranijeg uzrasta

Kao što se sigurno već uvideli, mnoge su dobrobiti od čitanja sa decom od njihovog najranijeg uzrasta. Podsetimo se samo nekih.

1. **Podsticanje razvoja govora i jezika.** Slušanjem i oponašanjem odraslih dete uči da govori, razvija i usavršava govor, usvaja jezik i unapređuje ga kroz neprestanu interakciju sa sredinom. Usvajajući nove reči, izraze i rečeničke konstrukcije, dete unapređuje sporazumevanje sa okolinom i razvija odnose sa drugima. Govor i jezik postaju oslonac i sredstva daljeg sveukupnog psihičkog razvoja deteta.
2. **Podsticanje razvoja logičkog i kritičkog mišljenja.** Zajedničkim čitanjem razvijaju se detetove saznavne sposobnosti, logičko i kritičko mišljenje. Kroz razgovor o pročitanoj dete uočava uzroke i posledice pojava i događaja, razvija veštine procenjivanja i obrazlaganja.
3. **Podsticanje razvoja stvaralaštva.** Zajedničko čitanje obogaćuje unutrašnji svet deteta, podstiče imaginaciju i razvoj stvaralačkog, kreativnog mišljenja.
4. **Sticanje veština komunikacije.** Slušanjem priča, zajedničkim čitanjem i razgovorom o pročitanoj dete se uči preciznijem izražavanju. Dete uči kako jasnije da izrazi sebe, svoja osećanja, doživljaje, potrebe i želje. Uči kako da izrazi svoje stavove i mišljenja, ali i da prihvata i razume i gledišta drugih, što vodi razvoju tolerancije. Stiče veštine rešavanja sukoba na prihvatljive načine.
5. **Bolja školska postignuća.** Deca sa kojima se čitalo lakše i brže napreduju u školi i imaju bolja sveukupna postignuća. Imaju razvijenija interesovanja, pažnju i pamćenje. Samostalnija su i sigurnija u sebe.
6. **Negovanje osećanja sigurnosti i privrženosti.** Zajedničko vreme provedeno u čitanju omogućuje detetu razvoj osećanja bliskosti i privrženosti. Omogućuje mu da se oseća sigurno i bezbedno. I na kraju, dete će uživati u vremenu provedenom sa vama, a uživanje će biti obostrano!

Da se podsetimo

Pronađite zgodno mesto za zajedničko čitanje. Sedite sa detetom tako da ono vidi slike. Dajte mu dovoljno vremena da razgleda knjigu. Dozvolite mu da okreće stranice. Isto važi i ukoliko je prisutno više dece. Svakom detetu treba omogućiti dovoljno vremena za razgledanje slika. Možete se dogovoriti kojim redom će deca okretati stranice, ali ih možete okretati i vi, brzinom prilagođenom svakom detetu.

Dete će tražiti da mu iznova čitate omiljenu knjigu – naoružajte se strpljenjem. Na ovaj način dete stiče sigurnost i razvija samopouzdanje.

Nemojte samo čitati detetu. Čitajte zajedno sa njim, jer to je interaktivan proces. Podstaknite ga da gleda slike, da ih opisuje, da pokazuje objekte, postavlja pitanja, glumi, samostalno priča...

Potrudite se da vam zajedničko čitanje postane rutina, deo svakodnevice i zajednički ritual. Između ostalog, time se razvija i navika čitanja, što je izuzetno značajno za dalji razvoj deteta.

Ne morate očekivati da dete sedi mirno sve vreme. Ako je u pokretu, ne znači da ne sluša. Nemojte ga opominjati uobičajenim komentarima: *Sedi lepo, smiri se i slušaj... Nisi dobar/dobra... Lepo se ponašaj...* Slušanje uvek možete proveriti kratkim pitanjima, samo nemojte zvučati kao islednik. To nikome ne prija!

Pokušajte da se opustite, uživite u priču, bez ustručavanja. Menjajte izraze lica, pokrete, ton, ritam i brzinu govora. Zabavljajte se... Uživacete i vi i dete!

Ukoliko ipak primetite da detetu popušta pažnja, proverite da li je razumelo dešavanja u priči. Ako vam se učini da gubi interesovanje jer su rečenice preduge, a reči teške za razumevanje, skratite delove teksta pričajući ih svojim rečima. Možete promeniti i tip aktivnosti – neka dete odglumi deo, a možete i vi zajedno sa njim... I na kraju, nije strašno ukoliko ostavite nastavak priče za sutra!

Šta je dobro raditi pre čitanja

I sama priprema za čitanje deci je interesantna i podsticajna. Verovatno ste primetili da je važno da i toj aktivnosti posvetite dovoljno vremena.

- Nakon što ste se zajedno smestili, prvo pokažite detetu koricu i razgovarajte o tome šta je na njoj prikazano. Dete može da je opiše, uz vašu pomoć ukoliko je potrebno. Podstičite dete da prelistava knjigu. Možete mu reći: *Hajde da vidimo kakve su slike*. Razgovarajte o svakoj slici. Dete može da opisuje šta je na njima prikazano. Pitajte ga koja slika mu se sviđa i zašto. Ako su odgovori u jednoj reči, postavljajte potpitanja, na primer: *Šta ti je na njoj interesantno (boje, oblici, izrazi lica, pokret i slično)? Šta bi na toj slici promenio/la i zašto?* Podržite ga da ispriča priču gledajući u slike.
- Pitajte ga: *Šta misliš, o čemu se govori u knjizi? Koji bi likovi mogli da se pominju? Kako bi priča mogla da se zove?* Ovim pitanjima podstičete interesovanje za nastavak čitanja.
- Nagovestite mu zatim o čemu se u knjizi radi. Možete reći: *Ovo je priča o, na primer, jednom mišu. Hajde da se setimo još neke priče o ovoj životinji*. Podstaknite ga da ispriča šta već zna o liku ili temi (u ovom slučaju mišu – kako izgleda, gde živi, čime se hrani i slično). Ovim pitanjima omogućavate detetu da povezuje ono što je prethodno saznalo i naučilo.
- Uvedite ga spontano u čitanje. Možete mu reći: *Hajde da vidimo šta u priči radi ovaj naš miš*.

Šta možemo raditi u toku čitanja

Čitanje sa detetom podrazumeva niz raznolikih i podsticajnih aktivnosti. Podsetimo se samo nekih!

- Dok čitate, pratite reči prstom. Na ovaj način dete pamti i vizuelni izgled reči, što je neophodno za sticanje veštine čitanja.

Ukoliko dete pokušava da čita zajedno sa vama, dozvolite mu, bez obzira na to koliko je u tome uspešno. Nemojte ga vraćati da ponovo pročita. Prilagodite svoj ritam tako da bude za nijansu brži od detetovog. Polako mu „vucite“ čitanje. Kako dete postaje sigurnije u čitanju, tako postepeno stišavajte svoj glas. Tako će dete razvijati sigurnost i želju za daljim vežbanjem čitanja.

- Opustite se koliko je moguće. Pokušajte da glumite dok čitate. Dozvolite sebi da budete „luckasti“. Gestikulacija i mimika su veoma važni i treba da prate tok dešavanja u priči. Menjajte visinu i jačinu glasa u zavisnosti od lika koji govori. Govorite brže ili sporije u zavisnosti od trenutne situacije u priči. Igrajte se akcentima.
- Oponašajte zvuke iz prirode ili oglašavanja životinja. Slobodno dodajte reči ili rečenice kojih u priči nema. Na primer, ako je miš (lik) u nevolji, možete dodati: *Ciju, ciju, pomaagajtee...Plllllašim se...Ukoliko se u priči, na primer, zvuci ponavljaju, zastanite, pa ih izgovorite zajedno sa detetom. Ako se, na primer, pominje brojanje, podstaknite dete da broji ili brojte zajedno sa njim. Možete dodati i sopstvene komentare i razmišljanja, na primer: *Baš me zanima šta će se sada desiti... Da li će ovaj naš miš (lik) rešiti problem?**
- Na određenim mestima možete prekinuti čitanje i pitati dete: *Šta misliš, šta će se dalje desiti? Na osnovu čega to misliš? Kako će se miš (lik) snaći u toj situaciji? Kako će reagovati/postupiti?* Tim i sličnim pitanjima podstiče se predviđanje, što je važno za razvoj logičkog i kritičkog mišljenja. Ili, možete pitati i: *Kako ti se čini ovaj miš? Šta misliš o tom njegovom postupku? Kako*

©UNICEF/UN040606/Dusko Miljanic

se on tada osećao? O čemu je mogao da razmišlja? Koji savet bi mu dao/dala u toj situaciji?

- Na krajevima celina možete zastati i pitati dete da vam ispriča šta je do tada zapamtilo i kakvi su mu utisci. Vodite pritom računa da pauza bude na logičkim mestima (da se ne prekida tok radnje). Pauza je dobar momenat i za objašnjavanje nepoznatih reči – prvo pitajte dete šta misli da ta reč znači, pa tek onda objasnite ukoliko je potrebno.

Ako primetite da je pogrešno razumelo radnju, pobrkalo redosled dešavanja, ili ne može da se seti nekog detalja, lika ili slično, kažite kako je ispravno i nastavite dalje sa čitanjem. Ne bi trebalo ispravljati dete govoreći, na primer: *Nisi to dobro zapamtio/la... Pa nije tako bilo... Sve si pogrešno razumeo/la... Da si pažljivo slušao/la, zapamtio/la bi...* Takvim komentarima dete gubi sigurnost i interesovanje za dalje čitanje.

- Ako dete postavi pitanje u toku čitanja, možete mu reći: *Hajde da vidimo da li ćemo u nastavku dobiti odgovor.* Ukoliko se odgovor iz same priče ne vidi ili je nedovoljno očigledan, odgovorite detetu na pitanje.

Kako se igramo posle čitanja

Mnoge od predloženih aktivnosti ste već sigurno primenjivali i uvideli njihov značaj za celokupan detetov razvoj. Ipak, nije naodmet da se podsetimo.

- Pitajte dete kakvi su mu utisci. Šta mu se dopalo, a šta ne, i zašto. Dete može da odgovori i pokretom ili grimasom. Pitajte ga, na primer: *Koji ti je deo priče bio zanimljiv i zašto? Koji ti je omiljeni deo priče? Zašto baš taj? Koji deo ti se nije dopao i zašto?*
- Neka vam dete prvo kaže o čemu se govori u priči, pa mu tek onda kažite naslov. Pitajte ga ko je glavni lik i koji se još likovi pominju. Odredite sa detetom gde se dešava radnja, odnosno gde se likovi nalaze.
- Neka dete ispriča događaj kojim priča počinje. Pitajte ga zatim: *Šta se onda dešavalo? Koji lik se tada pojavljuje (na primer, miš)? Koga je miš tada sreo? O čemu su razgovarali? Šta je miš sve video? Kojim događajem se priča završava?* Navedena pitanja služe za razumevanje sleda događaja. Možete postaviti i pitanja koja podstiču dete da povezuje ono što je čulo sa svojim ranijim saznanjima, da upoređuje i obrazlaže, što razvija i kritičko mišljenje. Na primer: *Koja priča ima sličan početak i kraj? Po čemu su te priče slične/različite?*

©UNICEF/UN038323/McConnico

- Podstaknite ga da opiše likove: *Kako zamišljaš taj lik (miša)? Kako izgleda? Kako se kreće, oglašava, ponaša? Koje osobine ima?* Ukoliko dete ne može da odgovori, pitajte ga za neku osobinu ponaosob, na primer, da li je bio snalažljiv (mudar, pošten, dobar, lukav, istrajan, hrabar i tome slično – uz objašnjavanje svake osobine, ukoliko je potrebno).
- Pitanja koja zatim slede odnose se na podsticanje razvoja logičkog i kritičkog mišljenja. Na primer: *U kojoj situaciji je miš tu osobinu pokazao? Zašto je tada to rekao/pomislio? Zašto je tako postupio? Šta misliš o toj odluci/postupku? Kako se osećao kada je....? Na koje je još načine mogao da reši problem? Koji se lik iz ranije pročitanih knjiga našao u sličnoj situaciji? Koji je lik iz prethodne priče ispoljio sličnu osobinu? Šta bi ti uradio/la da si na njegovom mestu? Kako bi se ti osećao/la?*
- Možete ga pitati i: *Da li bi ovu priču preporučio/la drugu/drugarici? Zašto bi/ne bi?*

I još ponešto!

Nadamo se da će vas navedeni primeri podstaći na osmišljavanje drugih, zanimljivih, stvaralačkih aktivnosti.

Zajedno sa detetom smišljajte nove nazive priče. Dajte likovima nova imena. Izmišljajte reči, stvarajte zajedno.

Dete može da osmisli koreografiju za ples koja bi pratila deo priče. Može da smisli i muziku i da je otpeva; da smisli pesmu i da je odrecituje ili otpeva, itd.

Možete zajedno da izmislite i nastavak priče, ili drugačiji završetak.

Možete zamisliti lik iz priče. Opišite lik bez imenovanja, a dete treba da pogodi koga ste zamislili. Zamenite uloge.

Korisno je, a i zabavno, da i vi i dete zamislite da ste neki lik iz priče. Možete osmisлити dijalog i odglumiti ga.

Dete može da zamisli lik, a vi postavljanjem pitanja treba da pogodite koga je dete zamislilo. Zatim zamenite uloge.

Dozvolite detetu da samo ispriča priču gledajući u ilustracije.

Pantomimom pokažite neki deo iz priče. Dete treba da pogodi šta pokazujete, a zatim možete zameniti uloge.

Možete nacrtati likove ili neki deo iz priče.

Možete zajedno da sastavite pitanja za pisca ili lik po izboru. Vi budite novinar, a dete, npr. pisac, pa zamenite uloge.

Sa detetom možete i osmisliti novu priču na temu koja je detetu interesantna. Ukoliko je ova aktivnost za vas nova, možete početi od određivanja teme - o čemu se u priči govori. Zatim osmislite nekoliko likova, odredite mesto i vreme dešavanja radnje, kao i ključne događaje odnosno probleme u priči. Zatim sledi osmišljavanje zaključka ili završetka priče. Možete se rukovoditi i pitanjima: Ko, gde, kad, kako i zašto? Priču možete početi uobičajenim početkom: *Ovo je priča o ...* Ili: *Bio/bila jednom...* Možete podstaći dete da osmisli novu priču samostalno ili uz vašu pomoć...

Aktivnosti možete prilagoditi i primenjivati i na zajedničko gledanje crtanih filmova.

Za više informacija posetite:

<https://www.raisesmartkid.com/all-ages/1-articles/52-reading-to-children-how-tos-and-tips>

<http://www.readingrockets.org/article/tips-encouraging-kids-read>

<https://childdevelopmentinfo.com/child.../6-tips-for-reading-to>

<https://www.rif.org/literacy-central/material/reading-aloud-children-all-ages>

http://www.seussville.com/Parents/tips_reading_child.php

<https://www.pearson.com/uk/learners/primary-parents/learn-at-home/help-your-child-to-enjoy-reading/top-10-tips-to-help-children-enjoy-reading.html>

<http://www.pre-kpages.com/reading-aloud-to-kids>

http://raisingchildren.net.au/articles/reading_preschoolers.html

<http://www.wiltshire.gov.uk/primary-literacy-questioning-sept-08.pdf>

unicef

za svako dete